

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

***Сучасні вимоги до планування
освітнього процесу в дошкільних
навчальних закладах***

(методичні рекомендації)

Автор-упорядник:

Т.К. Андрюшенко – методист лабораторії початкового і дошкільного навчання і виховання Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Рецензенти:

О.В. Волошенко – завідувач кафедри педагогіки і психології Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників

Л.А. Кузьменко – головний спеціаліст відділу освіти Уманської міської ради

Методичні рекомендації розкривають зміст, форми та сутність планування освітньої роботи в дошкільному навчальному закладі. Запропоновано зразок запису заняття в календарному плануванні, який розроблено з урахуванням зменшеної кількості фронтальних (групових) занять, про що йдеться в методичному листі Міністерства освіти і науки „Організація та зміст навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах” від 06.06.2005 р. № 1/9-306.

Для вихователів-методистів, вихователів дошкільних навчальних закладів.

Затверджено Вченою радою ОІПОПП.
Протокол №4 від 27.12.2006 року.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОІПОПП.
Зам. №732. Тираж 100 прим.
18003, Черкаси, Бидгощська, 38/1.

ВСТУП

В останні роки набуває актуальності проблема модернізації дошкільної освіти, яка полягає в удосконаленні її змісту, гуманізації цілей та принципів, використанні в навчально-виховному процесі сучасних освітніх технологій.

У „Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні” зазначено, що основною метою модернізації дошкільної освіти є цілісний розвиток дитини як особистості. За визначенням О.Л. Кононко, в освітній роботі точкою відліку є дитина, діяльність якою виступає умовою її розвитку [2]. Дотримуючись даного твердження, слід переглянути певні позиції, які стосуються побудови і планування навчально-виховного процесу. Якщо в основі концептуальних змін у дошкільній освіті лежить активність та діяльність самої дитини, то чому б не надати їй можливість отримувати і закріплювати знання в процесі самостійних проб та експериментування.

Планування навчально-виховної роботи в різних вікових групах дошкільного закладу має відповідати низці сучасних вимог:

- орієнтуватися на пріоритетні потреби сьогодення у забезпеченні належної якості розвитку, вихованості, навченості дитини дошкільного віку;
- забезпечувати право дитини на реалізацію свого природного потенціалу, її основних життєвих тенденцій до саморозвитку і самозбереження;
- забезпечувати право педагога на свободу вибору під час визначення форми планів, напряму та змісту власної педагогічної діяльності;
- спиратися на досягнення психологічної, педагогічної та інших наук, передового педагогічного досвіду;
- органічно поєднувати формування базису особистісної культури дошкільника з національною культурою українського народу;
- здійснюватися на засадах відповідності обраній стратегії та державній програмі; враховувати міжпредметні зв'язки, досягаючи логічного підпорядкування всіх складових плану під час вибору тематики різних форм роботи з дітьми, визначення ускладнень змісту і методики їх проведення [1].

Вихідні положення щодо планування освітньої роботи з дітьми дошкільного віку

Плануючи свою роботу, вихователям різних вікових груп, музичним керівникам, інструкторам з фізичного виховання важливо пам'ятати про наступні вимоги:

- Основою планування є Базовий компонент дошкільної освіти в Україні та освітня програма, яка прийнята для керівництва в дошкільному навчальному закладі і висуває перед педагогами конкретні завдання щодо формування особистості дошкільника.
- План має будуватися на основі дидактичних принципів: взаємозв'язку всіх розділів освітньої роботи, систематичності, послідовності, доступності, повторюваності матеріалу, диференційованого та індивідуального підходів до дітей.
- Під час складання плану враховуються конкретні педагогічні умови (віковий склад групи, рівень розвитку дітей, оволодіння знаннями, навичками, уміннями, умови дитсадка, напрями роботи колективу).
- Необхідно забезпечувати взаємозв'язок перспективного і поточного планування.
- План мусить бути календаризованим, тобто чітко передавати зміст роботи з дітьми впродовж дня. В ньому вказується, в яких видах діяльності, на яких заняттях, в які моменти життя буде здійснюватися та чи інша робота.
- Не допускається пропущення окремих видів занять та діяльності дітей: пішохідні переходи, сюжетно-рольові, конструктивно-будівельні, театралізовані ігри, самостійна художня діяльність, художня праця тощо.

Дотримання цих вимог надасть можливість поетапно реалізувати намічені цілі, конкретизуючи їх у певних формах роботи, освітніх завданнях до них.

При написанні календарних планів вихователю необхідно дотримуватися таких форм запису:

- *занять*: розділ програми, тема, програмові завдання (навчальні, розвивальні, виховні), матеріал та обладнання, хід у вигляді плану (молодим спеціалістам доцільно планувати хід занять у більш розгорнутій формі);
- *ігор*: назва, мета, атрибути, обладнання та інвентар, дозування, за потреби – ускладнення, основні прийоми керівництва;
- *бесід* (колективних, з підгрупами): тема, мета, запитання дітям, використані художні твори тощо;
- *індивідуальної роботи з дітьми*: розділ програми чи напрям освітньої роботи, імена дітей, мета, завдання дітям, матеріал;
- *спостережень, цільових прогулянок, екскурсій*: об'єкт, мета, матеріал, перелік основних питань і завдань дітям;

прогулянок-походів за межі дитячого садка: кінцевий пункт, спосіб пересування, тривалість, мета, інвентар, хід у формі плану-схеми з визначенням місць, тривалості і змісту відпочинку [1].

Зміст освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах

У навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу використовуються такі основні форми організації дітей: спеціально організована навчальна діяльність (заняття), ігри, самостійна діяльність дітей (художня, рухова, мовленнєва, ігрова, трудова, дослідницька та ін.), індивідуальні роботи, спостереження, екскурсії, походи, свята та розваги, гуртки тощо. Вони можуть бути організовані фронтально, підгрупами, індивідуально залежно від віку дітей, педагогічної мети, матеріально-технічного забезпечення закладу, професійної майстерності вихователя.

Основною формою організованої навчальної діяльності дітей дошкільного віку залишаються заняття з різних розділів програми (тематичні, комплексні, комбіновані, домінантні, інтегровані та ін.). Нагадаємо зміст кожного із зазначених видів занять.

Тематичне заняття планується, починаючи з молодшого дошкільного віку. Усі завдання даного виду заняття підпорядковані тільки одній темі.

Комплексне заняття складається з декількох взаємопов'язаних між собою частин, які підкоряються єдиній меті, доповнюють одна одну, складають єдине ціле. Як правило, матеріал до комплексного заняття добирається з одного розділу програми.

Комбіноване заняття складається з декількох частин (частіше за все з двох), майже не пов'язаних між собою. Слід зазначити, що можуть також комбінуватися різні види діяльності дітей. Проте необхідно пам'ятати, що до кожної частини комбінованого заняття повинні висуватися завдання, які вирішуються впродовж заняття.

Домінантне заняття будується на основі комбінованого, коли вихователь приділяє увагу якомусь питанню, проблемі, розділу, тобто робиться акцент тільки на одному (будь-якому) виді діяльності з дітьми (цей вид домінує). Інші види діяльності виступають як допоміжні.

Інтегроване заняття має за мету синтез змісту (способів пізнання) з декількох тем, розділів програми, розділів програми або видів діяльності навколо однієї теми. Тобто це серія (цикл, система) занять, проведення яких зумовлено пошуками шляхів формування в дитини цілісного світогляду, який важко розвивається в умовах предметної системи навчання [3].

Індивідуальне заняття – це форма організації дітей, яка виконує декілька функцій: навчальну, розвивальну, корекційну, контролюючу. Розкриємо детальніше види і зміст індивідуальних занять з дошкільниками, оскільки в умовах особистісно орієнтованої педагогіки ця форма роботи є найбільш оптимальною.

У залежності від пріоритету тієї чи іншої функції, виділяються такі типи індивідуальних занять:

- навчальне індивідуальне заняття;
- розвиваюче індивідуальне заняття;
- корекційне індивідуальне заняття;
- контрольнo-діагностичне індивідуальне заняття;
- комбіноване індивідуальне заняття.

Типологія індивідуальних занять

Навчальне індивідуальне заняття

Планується за наявності одного чи декількох дітей, які мають за різних обставин значні недоліки в обсязі знань, умінь або навичок. Навчальне індивідуальне заняття може мати випереджаючий характер, тобто готувати дітей до сприймання складного матеріалу з будь-якого розділу програми.

Розвиваюче індивідуальне заняття

Проводиться з метою поглиблення та поширення знань дошкільників, із підвищення мотивації до навчальної діяльності. Реалізація цього типу індивідуального заняття можлива за умов, якщо в його основу покладено мотив, тобто бажання висловити думку, щоб повідомити, довести, переконати, спонукати до дії.

Корекційне індивідуальне заняття

Планується і проводиться з метою усунення деяких недоліків у знаннях дітей. Зміст означеного заняття планується на засадах аналізу результатів контрольнo-діагностичних зрізів, проведеного заняття тощо.

Контрольнo-діагностичне індивідуальне заняття

Проводиться з метою контролю та аналізу сформованості пізнавальних процесів, потреб, обсягу знань, умінь і навичок тощо.

Комбіноване індивідуальне заняття

Таке заняття планується з декількома дітьми, які мають недоліки в знаннях з різних розділів програми. Тоді до роботи з кожною дитиною висуваються різні цілі.

Вибір типу індивідуального заняття повинен ґрунтуватися на глибокому аналізі контрольнo-діагностичних зрізів, проведених фронтальних або групових заняттях тощо [3].

Тривалість спеціально організованої навчальної діяльності дітей дошкільного віку згідно з сучасними вимогами Міністерства освіти і науки України, які відображені в методичному листі „Організація та зміст навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах” від 06.06.2005 р. №1/9-306, складають: для дітей раннього віку – до 10–15 хвилин, молодшого

дошкільного віку – від 15 до 25 хвилин (5-6 занять на тиждень), старшого дошкільного віку – від 25 до 35 хвилин (7-8 занять на тиждень) [4]. Враховуючи наявність в дошкільних навчальних закладах середніх груп, визначимо для них тривалість від 20 до 25 хвилин (6-7 занять на тиждень).

Таким чином, кількість щотижневих занять зменшена порівняно з традиційною. Необхідно врахувати те, що незмінною залишається форма проведення фізкультурних і музичних занять (фронтальні, групові). Отже, на проведення занять з інших розділів програми у формі фронтальних (групових) залишається: 3–4 для старшого дошкільного віку, 2–3 – для середнього і 1–2 для молодшого дошкільного віку. Інші теми доцільно розкривати дітям у різних видах дитячої діяльності:

ігровій – різні види ігор: сюжетно-рольові, будівельно-конструктивні, ігри-драматизації, дидактичні та ін.;

трудовій – різні види і форми праці;

комунікативній – індивідуальні, підгрупові бесіди з дітьми на теми з різних розділів програми;

пізнавальній – спостереження, цільові прогулянки, екскурсії, дитяче експериментування, досліди, читання художньої літератури та ін.;

руховій – рухливі ігри, прогулянки-походи за межі дитячого садка;

індивідуальна робота з дітьми – індивідуальні заняття, бесіди, ігри, справи.

Особливості сучасного календарного планування

Заняття, які не входять до числа фронтальних (групових), доцільно проводити протягом дня, адже діти мають засвоїти знання з усіх розділів чинних програм навчання і виховання дітей дошкільного віку.

Основою для планування освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах є перспективна сітка занять. В сітці відображаються теми занять згідно з розкладом для кожної вікової групи, а також спрямування кожного дня. Воно може бути різним, відповідно до основних завдань, які вирішує дошкільний навчальний заклад. Наприклад: понеділок – екологічне виховання, вівторок – економічне виховання, середа – правове виховання, четвер – правила дорожнього руху (I тиждень), цивільна оборона (II тиждень), пожежна безпека (III тиждень), безпека життєдіяльності (IV тиждень), п'ятниця – валеологічне виховання тощо. По-можливості, варто узгоджувати розділ програми із спрямуванням дня (рідна природа – екологічне виховання), щоб співпадав зміст різних видів дитячої діяльності. Визначити, які заняття необхідно провести як фронтальні, а які можна винести на вивчення протягом дня в різних видах дитячої діяльності вихователь може, проаналізувавши програмові завдання заявлених занять. Більш складні теми доцільно вивчати на фронтальних (групових заняттях), а теми на закріплення або такі, які не вимагають зосередження дітей – розкривати в різних видах дитячої діяльності. У перспективній сітці доцільно зробити позначку (протягом дня).

Запис фронтального заняття традиційний:

- розділ програми;
- тема;
- програмові завдання (навчальні, розвивальні, виховні);
- матеріал та обладнання;
- хід у вигляді плану (молодим спеціалістам доцільно планувати хід занять у більш розгорнутій формі).

Запис заняття, яке проводиться протягом дня має такий вигляд:

- розділ програми;
- тема;
- програмові завдання (навчальні, розвивальні, виховні);
- матеріал та обладнання;
- хід заняття не пишеться, а завдання розкриваються у різних видах діяльності протягом першої половини дня.

Пропонуємо орієнтовний варіант запису такого заняття в старшій групі дошкільного навчального закладу. Змістове наповнення різних видів дитячої діяльності залежить від мети заняття, з якою вихователь має ознайомитися до того часу, як почне писати план на день, оскільки вранці теж розкриваються питання заняття.

Середа (економічне виховання)

Ранок

Спостереження за дітьми, що приходять в дитячий садок.

1. Визначити розташування майданчиків інших груп відносно власного місцезнаходження: праворуч, ліворуч, прямо.
2. Називати в який бік повертають діти з інших груп: праворуч, ліворуч чи йдуть прямо в садок.

Бесіда з економічного виховання

1. Яка грошова валюта на Україні.
2. Розглянути купюру вартістю 1 і 5 гривень.
3. Визначити, що одна 5-ти гривнева купюра дорівнює п'яти 1-но гривневим (склад числа 5).

Конструювання, настільні і гри

В процесі гри пропонувати дітям рахувати деталі конструктора, елементи настільної гри на дотик (в межах 10).

Індивідуальна робота з Сашею П., Іриною Н. з математики.

Повторити кількісний склад числа з одиниць в межах 5.

Дидактична гра „Чим можна рахувати?“

Запропонувати дітям рахувати предмети за допомогою очей (зоровий аналізатор, рахувати очима), пальців рук (тактильний аналізатор, рахувати із зав'язаними очима, на дотик), вух (слуховий аналізатор, рахуємо звуки), носа (рахувати із зав'язаними очима, за запахом) в межах 10.

Рухливі ігри „Де дзвоник пролунав?“ (Орієнтація в просторі: праворуч, ліворуч, перед дитиною, за дитиною).

„Скільки нас і як нас звати?“ (Кількісна лічба).

Чергування по підготовці до сніданку. Доручити Денису Н., Маші Р. сервірувати столи до сніданку. Спонукаючи чергових рахувати предмети посуду, називати загальну кількість на одному столі, на двох тощо.

I Заняття

Розділ програми: Музичне виховання (за планом музичного керівника).

II Заняття

Розділ програми: Математика (протягом дня).

Тема: Кількісна лічба, орієнтація у просторі.

Мета: Вчити лічити в межах 10 за участю різних аналізаторів. Формувати знання про кількісний склад числа з одиниць в межах 5. Розвивати логічне мислення, вміння орієнтуватися у просторі, змінювати напрямок руху під час ходьби, бігу. Виховувати бережливе ставлення до оточуючого світу.

Матеріал: предмети, різні за розміром, формою, якістю матеріалу; дзвіночки, прапорці різного кольору, хусточка для зав'язування очей.

I прогулянка

Спостереження за комахами, птахами (економічне виховання).

1. Які птахи прилітають на майданчик;
2. Чим вони харчуються?
3. Скільки їх видно в даний момент?
4. Чим діти можуть погодувати пташок? (Не викидати крихти після сніданку, покласти в годівничку).

Праця на ділянці

1. Зібрати на майданчику листя, що опало.
2. Порахувати, скільки видів дерев росте у дитячому садку.
3. Порахувати кількість зібраних листків.

Дидактичні ігри „Хто в будиночку живе?” (Склад числа 5 з одиниць).

Рухливі ігри „Де дзвоник пролунав?” (Орієнтація в просторі: праворуч, ліворуч, перед дитиною, за дитиною).

„Скільки нас і як нас звати?” (Кількісна лічба).

„Шостий зайвий” (в кожному „будиночку” мають зібратися по 5 дітей. Повторити склад числа 5 з одиниць).

Індивідуальна робота з Ігорем Л., Танею В. Математичний диктант. Намалювати запропоновані геометричні фігури вгорі, внизу, праворуч, ліворуч від середини аркуша паперу.

Сюжетно-рольова гра „Магазин”. Закріпити вміння рахувати до 10, склад числа 5 з одиниць.

II половина дня

Загатрувальні процедури: гімнастика пробудження, повітряні ванни, точковий масаж, високе умивання.

Настільні ігри за бажанням дітей.

Індивідуальна робота за потребою вихователя.

Сюжетно-рольова гра „Магазин”.

Трудові доручення в ігровому куточку. Доручити Сергію А., Наталі С. скласти іграшки, порахувати коробки х настільними іграми.

II прогулянка

Спостереження за станом неба. Якщо є хмари, визначити їх вид і порахувати. Якщо небо чисте, порахувати пташок.

Рухливі ігри „Шостий зайвий” (в кожному „будиночку” мають зібратися по 5 дітей. Повторити склад числа 5 з одиниць).

„Де дзвоник пролунав?” (Орієнтація в просторі: праворуч, ліворуч, перед дитиною, за дитиною).

Індивідуальна робота за батьками. Запропонувати повторити дома з дітьми рахунок в межах 10 за допомогою різних аналізаторів, склад числа 5 з одиниць, орієнтацію у просторі: праворуч, ліворуч, прямо.

Розкриття теми заняття в різних видах діяльності сприятиме всебічному розвитку дітей і впровадження в практику підходів особистісно орієнтованого виховання.

Занять, які проводяться протягом першої половини дня у різних видах діяльності 2–3 на тиждень. Другу половину дня вихователь може планувати згідно з потребами групи. На другу половину дня також виноситься гурткова робота, самостійна художня діяльність, додаткові освітні послуги.

Список літератури

1. *Дитячий садок: управління* / Упоряд. Т. Вороніна. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
2. *Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб.* / Наук. ред. О.Л. Кононко. – К.: Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 2003. – 243 с.
3. *Крутій К.Л.* Планування освітньої роботи з дітьми дошкільного віку. – Запоріжжя: ТОВ „ЛПС” ЛТД, 2004. – 48 с.
4. *Організація та зміст навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах.* Методичний лист МОНУ № 1/9 – 3406 від 06.06.05 // Дошкільне виховання. – 2005. – № 7. – С. 3–6.

ПЛАН

навчально-виховної роботи

з дітьми _____ року життя

групи № ____ дошкільного

навчального закладу № _____

на 200__ – 200__ навчальний рік

_____ місяць

розклад занять

понеділок

1. _____

2. _____

II п.д. _____

четвер

1. _____

2. _____

II п.д. _____

середа

1. _____

2. _____

II п.д. _____

вівторок

1. _____

2. _____

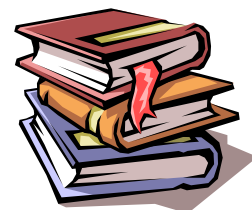
II п.д. _____

п'ятниця

1. _____

2. _____

II п.д. _____

СІТКА ЗАНЯТЬ

Понеділок					
Вівторок					
Середа					
Четвер					
П'ятниця					

П о н е д і л о к	(Екологічне виховання)
Ранок	Заняття
Спостереження за живою природою	
Малорухливі ігри	
Праця в куточку природи	
Д/гра про рослини	
Індив. робота	
Культурно-гігієнічні навички	
Прогулянка I	II половина дня
Спостереження за неживою природою	Загартувальні процедури
Праця на майданчику	
Д/ ігри	
	С/р гра
Рухливі ігри	Індив. робота з рідної природи
	Трудові доручення в куточку природи
Інд. робота	
	Прогулянка II
	Рігри за бажанням дітей
С/р гра	Робота з батьками
Самост. ігрова діяльність	Д/гра про тварин

В і в т о р о к	(Правове виховання)
Ранок	Заняття
Спостереження	
Народознавство	
Д/гра	
Народна р\гра	
Інд. робота	
Чергування по підготовці до сніданку	
Прогулянка I	II половина дня
Спостереження	За гартувальні процедури
	СХД
Праця в квітнику	С/р гра
Р/ ігри	
Д/ігри	Індив. Робота
	Побутові трудові доручення
Інд. робота	Прогулянка II
	Спостереження за транспортом
	Р/гра
С/р гра	Робота з батьками
Ігрова діяльність	Читання творів а г. Письменників

С е р е д а	(Економічне виховання)
Ранок	Заняття
Спостереження	
Р/ гра	
Бесіда з економічного виховання	
Конструктор, настільні ігри	
Д/гра	
Індив. робота	
Чергування по підготовці до сніданку	
Прогулянка I	II половина дня
Спостереження за комахами, птахами (економ. вих.)	Загартувальні процедури
	Настільні ігри
Праця на ділянці	
Д/ігри	С/р гра
Рухливі ігри	Індив. робота
	Трудові доручення в ігровому куточку
Інд. робота	
	Прогулянка II
	Р/ігри
	Робота з батьками
С/р гра	Спостереження за станом неба
	Перегляд діафільмів

Ч е т в е р	(БЖ, ПДР, ПБ, ЦО)
Ранок	Заняття
Спостереження в навколишньому	
Малорухлива гра	
Р/гра	
Будів.-констр. ігри	
Д/гра з ПДР, ПБ	
Інд. робота	
Культурно-гігієнічні навички	
Прогулянка I	II половина дня
Спостереження в навкол.	Загартувальні процедури
Пішохідний перехід	
	С/р гра
Праця на природі	
	Інд. робота
Рухливі ігри	
	Трудові доручення в ігровому куточку
Інд. робота	Прогулянка II
	Спостереження за працею дорослих
	Ігри-естафети
С/р гра	
	Робота з батьками
Д/ігра	Д/гра по ПДР/ПБ

П'ятниця	(Валеологічне виховання)
Ранок	Заняття
Спостереження в куточку природи	
Бесіди з валеологічного виховання	
Наст. друков. ігри	
Д/гра	
Р/гра	
Індив. робота	
Трудові доручення в ігровому куточку	
Прогулянка I	II половина дня
Спостереження в природі (прикмети)	Загартувальні процедури
	Муз.-спорт.розваги
Праця на ділянці	Художня праця
Д/гра	
	С/р гра
Рухливі ігри	Інд. робота з валеології
	Трудові доручення в куточку природи
Інд. робота	Прогулянка II
	Спостереження за перехожими
С/р ігри	
	Робота з батьками
	Д/гра з валеології
	Читання казок, загадок

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	3
<i>Вихідні положення щодо планування освітньої роботи з дітьми дошкільного віку</i>	4
<i>Зміст освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах</i>	5
Особливості сучасного календарного планування	9
Література	10
Додатки	11

